Dodatek tygodniowy

przy Gazecie Lwowskiej.

Nro. 44. Dnia 31. Października 1856.

Rocznik Administracyi

w okręgu Namiestnictwa lwowskiego z roku 1856.

Podając rocznik administracyi w okręgu Namiestnictwa lwowskiego z r. 1856, podać pragniemy publiczności w krótkim ile można zarysie [obraz stanu, w jakim się obecnie znajduje Galicya, a mianowicie wschodnia jej część zostająca pod bezpośrednim zarządem Namiestnictwa lwowskiego.

Chcielibyśmy tem samem polecić rozsądniejszej nieco uwadze nasze potocznie ogłaszane podania statystyczne z różnych gałęzi administracyi krajowej, pragnąc uchylić przymówki niesprawiedliwe względem tej administracyi jaką dziś mamy, pod wodzą Męża całą duszą wylanego dla kraju.

Słuchając pomowy, myślić by przychodziło, że administracya nasza lub wcale schybiła z toru, lub że nie pojęła wielkiego powołania swego: jak utrzymywać, jak popierać, jak mnożyć siłę, obrót i wzrost żywiołów, na których polega dobro powszechne i potęga całego państwa.

Dzięki **Władzy naczelnej** kraju iż nam nie uszczupla jawności spraw swoich, owszem dozwala czerpać z dokumentów rządowych i podawać pod oko i sąd publiczny wszystko, czem się w swej administracyi zajmuje, ażeby każdy obywatel wiedzieć mógł, jaki obrót i wzrost przybiera stan rzeczy krajowych, i czuł jak dalece sięga opieka gorliwego naczelnika kraju.

Moglibyśmy, nie wydając nawet Rocznika osobnego, już z samych dat statystycznych, od sześciu lat ogłaszanych w naszym „Dodatku przy gazecie tygodniowym" okazać próżność orzeczenia, ale iż nam chodzi o materyały trwałe do historyi kraju naszego, zestawiamy w następującem ogólny zarys statystyki okręgu adm. lwowskiego w X tabelach obejmujących:

I. Skład administracyi organiczny; II. Rozległość i ludność okręgu lwowskiego; III. Ruch ludności; IV. Przedsiębierstwa i przemysł; V. Przeciętne ceny targowe; VI. Duchowieństwa i wyższe szkoły, VII. Zakłady naukowe, wychowawcze i instytuta wyłączne; VIII. Zakłady dobroczynności; IX. Majątek i obrót pieniężny Zakładów o własnych funduszach; X. Publiczne bespieczeństwo,

z załączeniem przy każdej rubryce (prócz w pierwszej tabeli) liczb porównawczych z roku 1830, ażeby okazać, jaki był stan kraju i rzeczy przed laty 25, i o ile od ćwierć wieku postąpił. Wprawdzie rzetelny postęp zachodzi właściwie od czasu regeneracyi państwa, lecz że się w niektórych gałęziach i przedtem obwieszczał, dopisywać będziemy w szczegółach pokrótkie objaśnienia z nowszych czasów.

I. Skład administracyi krajowej.

	Władze i urzęda	Lwów	Sanok	Sambor	Przemyśl	Żółkiew	Złoczów	Brzeżany	Kołomya	Stanisławów	Tarnopol	Zaleszczyki	Stryj	Ilość: Urzędników	Ilość: Ludzi
	A.) **Polityczne:**														
1	Namiestnictwo	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	153	—
2	Dyrekcya funduszów indemnizacyjnych	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	7	—
3	Magistraty	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	119	—
4	Urzęda obwodowe	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	203	—
5	Dyrekcya Policyi	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	30	—
6	Komisaryat policyjny	—	—	—	—	—	1	—	—	—	—	—	—	3	—
7	Urzęda powiatowe	5	11	11	9	10	10	8	9	10	9	9	9	788	—
8	Komisya medycynalna	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	8	—
9	Komisya do regulacyi i wykupna ciężarów gruntowych	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	13	—
10	Komisya krajowa spraw co do osób przy mięszanych urzędach powiatowych	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	8	—
11	Dyrekcya budownicza	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	129	—
12	Dyrekcya poczty	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	4	—
13	Urzęda pocztowe	1	—	—	1	—	1	—	—	1	1	—	—	49	—
14	Urzęda telegraficzne	1	—	—	1	—	—	—	—	—	1	—	—	8	—
	B.) **Finansowe:**														
15	Dyrekcya skarbu krajowego	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	133	—
16	Prokuratura finansowa	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	70	—
17	Dyrekcye skarbowe obwodowe	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	—	1	232	—
18	Sekcye straży finansowej	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	—	1	54	1195
19	Urząd wymiarów należytości	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	18	—
20	Administracya podatkowa	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	8	—
21	Izba obrachunkowa na stałe podatki	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	16	—
22	Archiwum topograficzne krajowe	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	9	—
23	Dyrekcya drukarni eraryalnej	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	6	—
24	Starostwo górnicze	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	2	—
25	Komisaryaty górnicze	—	—	1	—	—	—	—	—	1	—	—	—	2	—
26	Urząd menniczy, kupna i próby śreber i złota	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	3	—
27	Główna kasa krajowa	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	38	—
28	Kasy zbiorowe	1	1	1	1	1	2	1	1	1	1	1	1	109	—
29	Urzęda podatkowe	5	11	11	9	10	10	8	9	10	9	9	9	379	—
30	Urzęda dóbr skarbowych	1	2	7	1	1	—	—	2	2	—	—	3	54	—
31	Urzęda leśne	3	3	22	7	1	—	—	18	12	—	—	19	113	—
32	Administracye żup i urzęda składów i przedaży soli	—	—	6	—	—	—	—	7	—	—	—	6	49	—
33	Administracye hut żelaznych	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	2	4	—
34	Fabryki tytoniu i administracye składów	1	—	—	—	—	—	—	1	1	—	1	—	25	—
35	Inspekcya uprawy i zakupna tytoniu	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	—	2	—
36	Skład stęplów i tabaki	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	4	—
37	Komory celne i rogatkowe	10	—	—	—	3	4	—	—	—	3	—	—	44	—

	Władze i urzęda	Lwów	Sanok	Sambor	Przemyśl	Żółkiew	Złoczów	Brzeżany	Kołomya	Stanisławów	Tarnopol	Zaleszczyki	Stryj	Ilość Urzędników	Ilość Ludzi
	C.) Sądownicze:														
38	Wyższy Sąd krajowy	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	45	—
39	Sąd krajowy	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	103	—
40	Sądy obwodowe	—	—	1	1	—	1	—	—	1	1	—	—	198	—
41	Sądy powiatowe	—	—	—	—	—	1	—	—	—	—	—	—	9	—
42	Wyższy sąd poborów niestałych	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	11	—
43	Sądy poborów niestałych powiatowe	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	—	1	99	—
	D.) Władza kontroli:														
44	Buchhalterya rządowa	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	186	—

Szczegóły:

Królestwo Galicyi i Lodomeryi z W. Księstwem krakowskiem i z księstwami oświęcimskiem i zatorskiem podzielone jest na dwa okręgi administracyjne: **wschodni** pod bezpośrednim zarządem Namiestnictwa cesarskiego we Lwowie, i **zachodni** pod zarządem Prezydentury krajowej w Krakowie.

Politycznym podziałem zawiera lwowski okręg administracyjny dwanaście obwodów i sto dziesięć powiatów na 3644 gmin; mianowicie:

1. **Obwód lwowski**; 5 powiatów; Lwów z przyległościami; Grodek, Szczerzec, Winniki, Janów; gmin 168.

2. **Obwód żółkiewski**; 10 powiatów, Kulików, Mosty wielkie, Uhnów, Niemirów, Bełz, Cieszanów, Sokal, Żółkiew, Rawa, Lubaczów; gmin 283.

3. **Obwód przemyski**; 9 powiatów: Sądowa Wiśnia, Niżankowice, Sieniawa, Radymno, Krakowiec, Jarosław, Mościska, Jaworów, Przemyśl; gmin 371.

4. **Obwód sanocki**; 11 powiatów; Lutowiska, Bukowsko, Ustrzyki dolne, Baligród, Lisko, Dobromil, Sanok, Rymanów, Bircza, Dubiecko, Brzozów; gmin 467.

5. **Obwód złoczowski**; 10 powiatów: Kamionka Strumiłowa, Łopatyn, Radziechów, Busk, Olesko, Gliniany, Załośce, Złoczów, Zborów, Brody; gmin 350.

6. **Obwód brzeżański**; 8 powiatów: Rohatyn, Przemyślany, Bursztyn, Chodorów, Bóbrka, Podhajce, Kozowa, Brzeżany; gmin 341.

7. **Obwód stryjski**; 9 powiatów: Rożniatów, Wojniłów, Bolechów, Dolina, Mikołajów, Żurawno, Skole, Stryj, Kalusz; gmin 305.

8. **Obwód samborski**; 11 powiatów: Łąka, Borynia, Rudki, Starosol, Medenice, Podbuż, Staremiasto, Turka, Komarno, Sambor, Drohobycz; gmin 351.

9. **Obwód tarnopolski**; 9 powiatów: Ihrowice, Medyn, Mikulince, Złotniki, Trębowla, Grzymałów, Skałat, Zbaraż, Tarnopol; gmin 263.

10. **Obwód czortkowski**; 9 powiatów: Budzanów, Tłuste, Husiatyn, Jazłowiec, Zaleszczyki, Czortków, Mielnica, Borszczów, Kopyczyńce; gmin 265.

11. **Obwód kołomyjski**; 9 powiatów: Gwozdziec, Zabłotów, Kuty, Obertyn, Sniatyn, Kołomya, Peczeniżyn, Horodenka, Kosów; gmin 222.

12. **Obwód stanisławowski**; 10 powiatów: Nadworna, Bohorodczany, Delatyn, Sołotwina, Buczacz, Tyśmienica, Manasterzyska, Halicz, Stanisławów, Tłumacz; gmin 258.

Stosownie do tego podziału politycznego, rozłożone są urzęda i instancye sądownicze i finansowe.

Każdy urząd obwodowy, a z powiatowych niemal każdy trzeci, ma atrybucyę **sądownictwa śledczego** przestępstw i zbrodni w powiatach sobie przyległych, tak, że liczba sądów tego rodzaju wynosi w całym lwowskim okręgu adm. 42.

Miejsca, gdzie urzęda sądy tego rodzaju sprawują, są następujące:

w obwodzie lwowskim: miasto Lwów i Grodek;
„ „ żółkiewskim: Żółkiew, Sokal, Rawa, Lubaczów;
„ „ przemyskim: Przemyśl, Janów, Jarosław;
„ „ sanockim: Dobromil, Lisko, Sanok, Dubiecko;
„ „ złoczowskim: Złoczów, Busk, Załośce, Brody;
„ „ brzeżańskim: Brzeżany, Rohatyn, Bóbrka;
„ „ samborskim: Sambor, Turka, Komarno, Drohobycz;
„ „ stryjskim: Stryj, Bolechów, Kałusz;
w obwodzie tarnopolskim: Tarnopol, Zbaraż, Trębowla, Skałat;
„ „ czortkowskim: Czortków, Zaleszczyki, Borszczów;
„ „ stanisławowskim: Stanisławów, Nadworna, Buczacz, Tyśmienica;
„ „ kołomyjskim: Sniatyn, Kuty, Horodenka.

Po sądach śledczych, idą osobne **sądy pierwszej instancyi**, których jest 6, po jednym na każde dwa obwody sąsiedzkie; mianowicie:

1. Sąd krajowy we Lwowie z władzą tabularną na obwody lwowski, żółkiewski i miasto Lwów;
2. Sąd obwodowy w Przemyślu na obwody przemyski i sanocki.
3. Sąd obwodowy w Złoczowie, przy którym jest osobny sąd powiatowy w Brodach, na obwody złoczowski i brzeżański;
4. Sąd obwodowy w Samborze, na obwody samborski i stryjski;
5. Sąd obwodowy w Tarnopolu, na obwody tarnopolski i czortkowski.
6. Sąd obwodowy w Stanisławowie, na obwody stanisławowski i kołomyjski.

Atrybucyą tych sądów pierwszej instancyi jest rokować w sprawach **handlowych, cywilnych i karnych**; nadto sąd obwodowy w Samborze, i obwodowy w Stanisławowie sądzą **sprawy górnicze**; pierwszy, odnoszące się do obwodów sanockiego, przemyskiego, samborskiego, stryjskiego, lwowskiego i żółkiewskiego; drugi zaś sprawy górnicze z obwodów stanisławowskiego, kołomyjskiego, czortkowskiego, tarnopolskiego, złoczowskiego i brzeżańskiego.

Obok nich ustalone są w każdem mieście obwodowem (prócz czortkowskiego obwodu) **sądy poboru niestałych podatków**, z wyższą nad sobą instancyą sądowniczą we Lwowie.

Nad wszystkiemi stoi **Wyższy sąd krajowy** we Lwowie, dawniej Apelacya, jedna na cały okręg administracyjny lwowski.

Równie i administracya finansowa trzyma się politycznego podziału.

Na czele stoi we Lwowie **Dyrekcya skarbu publicznego** z podwładną sobie izbą obrachunkową na stałe podatki. Obok niej urzędują także we Lwowie: *a)* Prokuratura finansowa, *b)* starostwo górnicze, *c)* urząd menniczy, *d)* archiwum topograficzne, *e)* dyrekcya drukarni eraryalnej, *f)* główna kasa krajowa, tudzież *g)* lokalno-lwowska administracya podatkowa i *h)* lokalny lwowski urząd wymiaru należytości skarbowej.

Pod naczelną dyrekcyą skarbu publicznego zostają **obwodowe dyrekcye skarbowe**, a przy nich **sekcye straży finansowej** z siedzibą w każdem stołecznem mieście obwodowem, prócz obwodu czortkowskiego, którego dyrekcya i sekcya straży finansowej złączona jest z Tarnopolską.

Pod wodzą dyrekcyi obwodowych zostają *a)* **kasy zbiorowe** po jednej w każdem stołecznem mieście obwodowem, a nadto jednej w Brodach; *b)* **urzęda podatkowe** założone w tych samych miejscach gdzie są polityczne urzęda powiatowe, których przeto jest sto dziesięć.

Następnie zależą od naczelnej dyrekcyi skarbu publicznego:

1. **Urzęda dóbr skarbowych**, czyli: ekonomie kameralne, których jest 19; mianowicie: w obw. **sanockim**: Dobromil, Mrzygłód; w ob. **samborskim**: Drohobycz, Sambor, Podbuż, Gwozdziec (urząd w Spasie), Medenice, Borynia, Łomna; w ob. **przemyskim**: Jaworów; w ob. **żółkiewskim**: Jastrzębica; w ob. **lwowskim**: Janów; w ob. **stryjskim**: Bolechów, Dolina, Kałusz; w ob. **stanisławowskim**: Delatyn, Sołotwina; w ob. **kołomyjskim**: Peczyniżyn łącznie z Jabłonicą, i Kosow. łącznie z Kutami i Pistyniem.

W zarząd dóbr skarbowych wchodzą **urzęda leśne**, naczelnych 14, a ogółem wszystkich 85. Miejsca w których naczelne urzęda leśne siedzibę mają, są: Dobromil, — Drohobycz, Smolnica, Pod-

buż, — Janów, — Jastrzębica, — Lwów, — Bolechów, Dolina, Kałusz — Delatyn, Sołotwina — Kuty i Mołodiatyn. Podrzędne rozłożone są w przyległych włościach.

2. Administracye salin, składów i sprzedaży soli. W tej gałęzi rozróżniają się: *a)* Banie główne, przy których jest administracya żup, a te są: Lacko w ob. sanockim, Stebnik w ob. samborskim, Bolechów i Kałusz w ob. stryjskim, Delatyn i Kosów w ob. kołomyjskim; *b)* Banie podrzędne, gdzie tylko koktura żup solnych, a te są: Drohobycz w samborskim, Dolina w stryjskim, Łanczyn i Utorop w kołomyjskim. *c)* Magazyny i składy soli na przedaż, których razem 9 liczą i są przy każdej bani prócz delatyńskiej.

3. Administracya składów tytoniu i tabaki, których z fabryką tytoniu i tabaki w Winnikach pode Lwowem 4 liczą, t. j. w Winnikach, w Zabłotowie, w Stanisławowie i w Jagielnicy w czortkowskim, gdzie jest także inspektorat uprawy i zakupna tytoniu.

4. Administracya hut żelaznych jest w Mizuniu i w Smolnie w ob. stryjskim.

---

a) W skład dyrekcyi budowniczej pod l. 11, wliczeni są inżynierowie tudzież dyrektorowie dróg i mostów po powiatach ustaleni.

b) Władze duchowne i wykaz etatu nauczycieli po szkołach i Zakładach odnosi się do następnych tabeli.

Co znaczyło przysłowie:
„Sprawić łaźnię.“

Rzecz czytana na posiedzeniu publicznem w Zakładzie narod. im. Ossolińskich dnia 14. października 1856.

Przez

Karola Szajnochę.

Z dawiendawna lubiono przeplatać historyę dykteryjkami. Im starszą która kronika, tem częstsze w niej przypowiastki ucieszne. Najstarsza z kronik polskich, takzwana Marcina Galla, umie przy każdym wypadku przytoczyć jakąś facecyę. Oto np. obadwaj pierwsi Bolesławowie, wjeżdżając wesoło do stolicy zdobytej, uderzają mieczem w złotą bramę kijowską. Oto Bolesław Śmiały, przyrzekając swoją opiekę W. księciu kijowskiemu Izasławowi, miał targnąć go w żarcie za brodę. Oto wreście Bolesław Chrobry, chcąc się okazać łaskawym, „sprawia łaźnię“ możnym młodzieńcom.

Każda z tych przypowiastek zawiera pewien szczegół prawdziwy. Lecz prawda ta miała wcale inne znaczenie w rzeczywistości niż w ustach kronikarza. I tak np. owo uderzanie orężem w złotą bramę kijowską, było właściwie znakiem uroczystego **wzięcia** w **posiadłość**. Nie wiedziała o tem większa część towarzyszących Bolesławowi rycerzów, nie wiedział opowiadający to kronikarz, lecz każden znawca ówczesnej symboliki prawa, mógłby nam był wytłumaczyć, że biorąc w posiadanie jakiś kraj albo gród nowy, należało dotknąć się orężem albo kopią, granicznych słupów kraju lub bramy miasta.

Takim np. sposobem Autharis król Longobardów opanowawszy całą południową Italię, wjechał na koniu w morze śródziemne, i ugodził kopią w wmurowany tam słup, jako w najdalszą granicę swojego państwa. Takim sposobem niektórzy z udzielnych panów niemieckich, posiadający ziemie nad Renem, wjeżdżali konno w rzekę, i uderzali w nią kopią.

Poźniej stał się ten symbol tak powszechnym, iż zaczęto używać go nie tylko w znak rzeczywistego wejścia w posiadłość, lecz dla samego popisania się jakąś mniemaną własnością albo zdobyczą. Wtedy każdy pragnął dotknąć się czegoś; ślepy król czeski Jan Luksemburczyk, wojując z Kaźmierzem Wielkim chciał koniecznie dotknąć się kopią murów Krakowa, W. K. Litewski Olgierd skruszył rzeczywiście kopię o mury Moskwy; lada rycerz angielski rozpędzał się ku stolicy francuzkiej, i szturknąwszy dzidą o jedną z bram Paryża, miał się czem chwalić na całe życie.

W podobnież symbolicznem znaczeniu targano czasem za brodę. Znaczyło to przyjmować kogoś w swoją obronę, i bywało niejednokrotnie w użyciu. Widzimy to w przykładzie króla Wizygotów Alaryka, o którym spółczesne kroniki prawią, że dotknięciem się brody króla Klodoweusza, **adoptował** tegoż potężnego monarchę Franków. Jeszcze częściej kazali tacy opiekunowie **postrzygać** swoich pupilów, o czem bardzo gęste wzmianki w kronikach. Mniejsza atoli łatwość dotykania się czyjej brody, i usilnie przez duchowieństwo zalecany zwyczaj krótko strzyżonych włosów ochroniły ten symbol od podobnych nadużyć, jakim uległo uderzanie orężem w bramę.

Nie trudno tedy zmiarkować, że i owa łaźnia Bolesława Chrobrego, miała raczej symboliczne niż rzeczywiste znaczenie. Uchodzi ona powszechnie za akt kary cielesnej, a któż zechce wierzyć na prawdę, iż potężny i wielce przykładny król, jak Bolesław, własnoręcznie chłostał poddanych? Ale wpatrzmy się sami w opis tej ceremonii, jak on pierwotnie opiewa u kronikarza.

Czytamy najprzód o wspaniałej uczcie u dworu. Siedzą za stołem król, królowa i dwunastu najznamienitszych magnatów kraju, „przyjaciół i doradźców Bolesławowych“, wraz z małżonkami swojemi. Wielka radość w kole godowem! Toczą się różne rozmowy o wypadkach publicznych, zdarza się wzmianka o winowajcach zacnego rodu, którzy dopuścili się czynów niegodnych, i zostali za to skazani na śmierć od króla. Przez wzgląd na zasłużonych krajowi przodków, żałuje Bolesław wydanego wyroku, który wspomnieniem swojem zasępił radość biesiady. Wtedy odzywa się z przymileniem królowa: „Czy chętnie przystałby król, iżby jakiś święty wskrzesił straconych?“ Bolesław odpowiada łaskawie, a królowa powstaje z miejsca i wraz z dwunastą „przyjaciołmi i doradzcami“ korony, pada do nóg królowi. „Powstrzymałam“ — mówi — „wykonanie wyroku, i proszę teraz o życie winowajców, którzy pod ścisłą zostają strażą.“ Bolesław podnosi z ziemi królowę i pochwala jej miłosierny uczynek.

„Zaczem tejsamej chwili“ — ciągnie kronikarz dosłownie dalej — „spieszą wysłańcy po winowajców, z rozkazem co rychlejszego powrotu. Królewscy tymczasem biesiadnicy, oddają się tem żywszemu weselu, ile że się okazało dowodnie, jak mądrze królowa umie przestrzegać sławy króla i pożytku królestwa, i jak łaskawie król przychyla się do życzeń małżonki i przyjaciół. Ci zaś, po których gońców wysłano, muszą za przybyciem stawić się najpierwej nie przed królem, lecz przed królową, od której surowemi i łagodnemi skarceni słowy, bywają prowadzeni do łaźni króla. Tam król Bolesław, upominał ich jak ojciec własnych synów, a wychwalając pamięć ich przodków, przemawiał do nich: „Wy tak zacnego rodu potomki, nie powinniście byli dopuszczać się takich sprawek!“ Przyczem starszych wiekiem tylko słowami, bądźto sam bądź przez innych strofował, u młodszych zaś chłostę do słów przydał. A upomniawszy ich po ojcowsku, i królewskiemi przyozdobiwszy ich szaty, i darami ich zaszczyciwszy, owszem do wyższego stopnia godności podniosłszy obdarzonych, pozwalał im z radością powrócić do dom.“

Oto pierwotne brzmienie powiastki, która poźniej w tak powszechne weszła przysłowie. Odtrąćmy niektóre przypadki poetyczne, a dostrzeżemy następujących głównych rysów zdarzenia:

Odbywa się wielka uczta u dworu.

Przeznaczeni do ceremonii młodzieńcy znajdują się pod strażą.

Król ma do nich przemowę w łaźni.

Po przemowie następuje własnoręczne uderzenie przez króla.

Za tem idzie przyodzianie w szaty królewskie i obdarzenie upominkami.

Kończy się obrzęd podniesieniem młodzieńców do wyższego stopnia godności, i wesołym powrotem do dom.

Za darowaną im karę śmierci, za łaskawe przebaczenie sprawy gardłowej, sąto aż nazbyt hojne zaprawdę przeprosiny. Z całej owszem powiastki widać, iż mniemana chłosta łazienna przynosiła więcej chluby niż szkody, była raczej wyszczególnieniem niż karą. Któż nawet wie, czy nie miała ona przypadkowie symbolicznego znaczenia jakiejś **czci** wyrządzonej, również opacznie zrozumianej przez kronikarza, jak on opacznie wytłumaczył sobie owo uderzenie orężem w bramę, owo dotknięcie brody? Należałoby tylko przekonać się, czy w historyi innych narodów nie słychać o podobnym szczególe obyczajowym, czy też gdzieindziej nie sprawiano także łaźni podobnej?

I rzeczywiście przypomina się nam taka zaszczytna łaźnia wielekroć za granicą. Jestto uroczysta kąpiel, używana niegdyś przed pasowaniem rycerskiem. Nie towarzyszyła ona wprawdzie **każdemu**

obrzędowi tego rodzaju, lecz w bardzo wielu wypadkach, osobliwie zaś w pierwszych czasach rycerstwa, poczytywano ją za najpamiętniejszy symbol święcenia rycerskiego.

Nie innymto sposobem dostąpili np. zaszczytu rycerskiego książę Normandzki Goffred, Sycylijski król Ludwik II. i mnodzy niższego rzędu młodzieńcy. Osobliwie w Anglii były takie łaźnie rycerskie od najdawniejszych czasów w zwyczaju. Poprzedzał je i kończył szereg rozmaitych obrzędów i ceremonij, przestrzeganych z największą akuratnością, według osobnych przepisów, które podziśdzień istnieją w archiwach starodawnych. U dworu królów Angielskich, doszło pasowanie po kąpieli do tak wysokiego znaczenia, iż powstał tam osobny zakon rycerzy tego rodzaju, takzwany zakon i order: „Łazienny“, istniejący po dzień dzisiejszy. Król Henryk IV. umocował go w XIV. wieku nowemi statutami, a początkiem swoim ma on sięgać czasów króla Alfreda W., tj. o wiele dawniejszych od Bolesława. (D. n.)

Stary Sambor czyli **Staremiasto. Rok 1553**, 1683 i 1800.

Królowa Bona przywraca miastu prawo magdeburskie, ustanawia dwa jarmarki i jeden targ, i uwalnia przybywających od targowego przez lat sześć.

(Dokończenie. Obacz Nr. 43 Dodatku tygodniowego.)

Damus insuper et constituimus eisdem incolis preffatis oppidi n(ost)ri **antiqua Sambor** nundinas | bis in anno quol(ibe)t v(ideli)c(e)t vnas pro festo Sancti Joannis Bapt(ist)e, alias uero pro festo sancti Nicolai E(pisco)pi ac Confessoris venerandi. Item diem foren(sem) septimanalem feria tertia qual(ibe)t, citra t(ame)n damnum et preiudicium aliorum | Oppidorum contiguorum ac adiacen(tium), si in aliquo eodem die forum perag(itu)r: caelebrare ac peragere. Concedimusq(ue) omnibus hominibus ad dies foren(ses) in preffatam **antiquam Sambor** causa fori cum quibuscunq(ue) mercibus venien(tibus) | libertatem a solutione foralium o(mn)i(u)m n(ost)ror(um) ad decursum annorum sex immediate se se sequentium. Preterea reseruamus integre in eisdem incolis n(ost)ris **antique Sambor** omnia tributa ac onera Ser(enissi)mis Regibus polonie ac nobis | ante hac quottanis solui et pendi solit(a). In quorum o(mn)i(u)m fidem et testimonium premissorum sigillum n(ost)r(u)m pr(aese)ntibus est appressum. Actum et datum **Varscheuiae** vigesima mensis Aprilis Anno dom(in)i **Millesimo Qvingentesimo** | **Qvinquagesimo tertio**.

Podpis

Bona regina.

*Nadto dajemy i ustanawiamy wspomnionym mieszkańcom miasteczka **starego Sambora** dwa jarmarki, mianowicie jeden na świętego Jana Chrzciciela, drugi zaś na świętego Mikołaja Biskupa i Wyznawcę czcigodnego, a przytem targ we wtorek każdego tygodnia odbywać się mający bez szkody jednak i uszczerbku innych miasteczek pobliskich, jeżeli w którem dnia tego targ się odbywa. Wszystkich ludzi na targi do **starego Sambora** z jakiemikolwiek towarami przychodzących uwalniamy przez sześć lat nieprzerwanie po sobie następujących od opłacania wszelkiego targowego Nam przynależnego, wszystkie zaś daniny i ciężary, które mieszkańcy **starosamborscy** Najjaśniejszym Królom polskim i Nam przedtem corocznie płacić i składać zwykli, zachowujemy całkowicie. Dla wiarygodności i ku świadectwu wszystkich poprzedniczych orzeczeń pieczęć Nasza na niniejszem wyciśnięta. Działo się i dano w **Warszawie** dnia dwudziestego miesiąca kwietnia lata Pańskiego **Tysiąc Pięćset Pięćdziesiąt Trzeciego.***

***Bona** Królowa polska*

Ślad wielkości trzykrajcarówki pozostały na pargaminie wskazuje, że pieczęć wyciśnięta była w wosku czarnym lub ciemnozielonym, rozpostartym na licowej stronie pergaminu poniżej osnowy.

Napisy

1. na przedniej stronie

Inscribatur et intabuletur. | Decretum in Consilio C. R. | Fori
Inscribatur et intabuletur. | Decretum in Consilio C. R. | Fori
Nobilium. | Leopoli die 25. 9bris 1800. | Gross mp. |

Wpisać i intabulować. Uchwalono na radzie ces. król. Sadu szlacheckiego. We Lwowie 25. listopada 1800. Gross rs.

2. na odwrotnej stronie

Praesens Privilegium apud Caes. Reg. Galicienses Pro|vinciales Tabulas Libro n(o)vo Test. 70 pag. 436 in|gross(atum) atq(ue) Haered. 70 pag. 292 n. 2. haer. ad bona | Stary Sambor intabulatum est. Actum Leo|poli die 18. Decembris 1800 Anno. | Cas. Idzellewicz C(aes.) R(eg.) Tab. Ing. | (LS)

Niniejszy przywilej został w ces. król. galicyjskiej Tabuli krajowej do nowej księgi Test. 70 str. 436 wciągnięty, a w księdze Dziedz. 70 str. 292 l. 2 dziedz. pod dobrami Stary Sambor intabulowany. Działo się we Lwowie dnia 18. grudnia 1800 roku. Kaz. Idzellewicz ces. król. Tabuli Ingrosista. (M. P.)

Productum in Commissione circa Reuisionem omnium | Jurium et Priuilegiorum in Oeconomia S(acrae R(egiae) M(ajestatis) exi|stentium, visum, lectum et connotatum die mensis 5 | Juny 1683. | Casimirus Obrębski Subd(apifer) Parn(aviensis) | Commiss(arius) S(acrae) R(egiae) M(ajes)t(a)tis mp. | Albertus Buliński | S(acrae) R(egiae) M(ajes)t(a)tis Comm(issarius) mp. | Stephanus Strazyc | Secret(arius) S(acrae) R(egiae) M(ajestatis Publicus | et Commiss(ionis) N(ota)rius | mp.

Porrexi Trawalinski |

Przedłożony przed Komisyą podczas przeglądania wszystkich praw i przywilejów w Ekonomii Uświęconej Królewskiej Mości znajdujących się widzieliśmy, czytali i zapisali dnia 5go miesiąca czerwca 1683go roku. Kazimirz Obrębski Podstoli parnawski Komisarz Uświęconej Królewskiej Mości rs. Wojciech Buliński Uświęconej Królewskiej Mości Komisarz rs. Szczepan Strażyc Sekretarz Uświęconej Królewskiej Mości, publiczny i komisyjny Pisarz rs.

Podałem Trawaliński.

Jest to najdawniejszy z jedynastu przywilejów, które miasto Stary Sambor w oryginałach posiada. Zygmunt August potwierdził go w Krakowie 18go sierpnia 1553 osobnym dyplomatem, którego że jest tylko Boninego dokumentu powtórzeniem, w Dodatku nie umieścimy.

W starym Samborze dnia 9. września 1856.

Wołański Franciszek.

Wywabianie wszelkiego rodzaju plam.

1. Wywabienie plam zrządzonych przez kwasy.

a) Wszelkie materye lniane, bawełniane, jedwabne i wełniane (nb. nie farbowone), splamione winem, octem, arakiem, piwem lub t. p. przez zapranie czystą wodą zostają zupełnie z plam oswobodzone. Jednakże wino czerwone, biszof, wiśnie, czarne jagody i t p. czynią tu wyjątek. Materye istotami temi splamione, wyprać naprzód należy w czystej wodzie, a następnie zanurzyć w roztwór chlorku *calcium* (chlorek wapna); po upływie 24 godzin, czasami nawet i wcześniej, stosownie do mocy roztworu, plama zupełnie ginie. Tutaj zachować należy tę ostrożność, aby rzecz splamiona, wyjęta z roztworu chlorku *calcium*, została powtórnie czystą wodą przemytą, tym bowiem tylko sposobem, zabezpieczyć ją w zupełności można od wszelkiego uszkodzenia przez wspomniony roztwór.

b) Zamiast chlorku *calcium*, użyć można do wywabiania powyżej wymienionych plam pary siarki. Postępowanie w tym razie jest następujące: Knot dobrze usiarkowany zapala się, a nad dymami z niego wywiązującemi się i będącemi kwasem siarkowym (podkwasem siarkowym) trzyma się rzecz splamiona, którą poprzednio nieco zwilgocić należy, po chwili plama zniknie.

c) Wypranie w gorącem mleku i następne wypłókanie w czystej wodzie, także podobne plamy oddala.

d) Z dobrym bardzo skutkiem działa następująca mięszanina: 4 łuty mydła, pół łuta czystego olejku terpentynowego i ćwierć łuta salmiaku. W tym celu dobrze utarty salmiak, zwilgocony trochą wody, uciera się z mydłem a następnie dodaje się do tego oleju terpentynowego. Z tak otrzymanej massy robią się kulki lub kawałki i używają się tak jak mydło do zaprania plam. (D. c. n.)

Główny Redaktor **M. Szrzeniawa Sartyni.** Z c. k. galic. Drukarni rządowej.